

Sygn. akt I C 1128/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2018 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR Lidia Grzelak

Protokolant sądowy Olga Olech

po rozpoznaniu w dniu 12 kwietnia 2018 r. w Ciechanowie

na rozprawie

sprawy z powództwa S. C. (1) i C. C. (1)

przeciwko P. C.

o ustalenie własności ciągnika rolniczego marki U. (...) nr rej. (...)

I powództwo oddala;

II zasądza od powodów S. C. (1) i C. C. (1) solidarnie na rzecz pozwanego P. C. kwotę 917,00 zł (dziewięćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 1128/17

UZASADNIENIE

Powodowie S. C. (1) i C. C. (1) pozwem z dnia 8 sierpnia 2017r. wnosili o ustalenie, że są właścicielami ciągnika rolniczego marki U. (...) nr re. (...). Ponadto wnosili o zasądzenie od pozwanego P. C. na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany P. C. wnosił o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na swoją rzecz od powodów zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

C. i S. małż. C. prowadzili gospodarstwo rolne położone na terenie gmin C. i O. o łącznej powierzchni 24,7290 ha (bezsporne).

C. C. (1) i P. C. w dniu 21 lutego 2002 r. nabyli ciągnik (...). Ciągnik został zakupiony na kredyt, który spłacali C. i S. małż. C.. W dniu 18 kwietnia 2003 r. P. C. swój udział we własności ciągnika darował matce S. C. (1). (faktura k. 50, umowa darowizny k. 51).

Ciągnik (...) C. i S. małż. C. zarejestrowali na swoje nazwisko w lutym 2013 r. (decyzja k. 8, dowód rejestracyjny k. 10).

C. i S. małż. C. umową z dnia 24 maja 2006 r. dokonali darowizny opisanego powyżej gospodarstwa rolnego na rzecz syna P. C.. Umowa została zawarta przez małż. C. w związku z zaprzestaniem przez nich prowadzenia działalności rolniczej. W § 2 umowy wskazano nieruchomości wchodzące w skład gospodarstwa rolnego. W § 5 umowy P. C.

ustanowił na rzecz rodziców C. i S. małż. C. dożywotnią służebność osobistą mieszkania oraz zobowiązał się zapewnić na własny koszt ogrzewanie pomieszczeń zajmowanych przez rodziców, do opłacania należności za zużywaną przez nich energię elektryczną i wodę, a nadto do udzielenia im wszelkiej niezbędnej pomocy i zapewnienia opieki w chorobie. W § 6 umowy P. C. zobowiązał się zabezpieczyć potrzeby mieszkaniowe braci S. i C. w ten sposób, że zezwolił na ich zamieszkiwanie z rodzicami w granicach przysługującej im służebności osobistej, do czasu zaspokojenia przez nich potrzeb mieszkaniowych w inny sposób. Ponadto P. C. zgodnie z wolą rodziców w § 7 umowy zobowiązał się wypłacić bratu C. C. (5) kwotę stanowiącą równowartość 10,00 ha ziemi klasy III lub IV położonej na terenie gminy O. w terminie 10 lat od dnia zawarcia umowy oraz pomagać mu finansowo i pokryć koszty związane z jego kształceniem (wypis aktu notarialnego rep. A nr (...) z dnia 24 maja 2006 r. k. 11 – 18).

Po przekazaniu gospodarstwa rolnego ze sprzętu rolniczego, w tym i ciągnika (...), korzystała cała rodzina, zarówno P. C., jego rodzice w ramach pomocy w pracach polowych, jak i brat S. C. (2), w zależności od potrzeb (zeznania świadków E. C. k. 55 – 56, S. C. (2) k. 61 – 62, zeznania powódki S. C. (1) k. 62 – 63, zeznania pozwanego P. C. k. 63 - 64).

C. i S. małż. C. oraz P. C. wraz z rodziną zamieszkują na tej samej nieruchomości. Relacje pomiędzy nimi obecnie są bardzo złe, rodziny pozostają w silnym konflikcie. Przyczyną konfliktu jest spór pomiędzy P. C. a jego bratem C. C. (5) co do spłaty, do której P. C. zobowiązał się w umowie z dnia 24 maja 2006 r. Spór pomiędzy nimi rozpoczął się w 2013 r. C. i S. małż. C. opowiedzieli się w tym sporze po stronie C. C. (5) (zeznania świadka E. C. k. 55 – 56, zeznania powódki S. C. (1) k. 62 – 63, zeznania pozwanego P. C. k. 63 - 64).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zebranych w sprawie dokumentów, a w szczególności decyzji (k. 8), dowodu rejestracyjnego (k. 10), umowy darowizny gospodarstwa rolnego (k. 11 – 18), korespondencji stron (k. 19, 20), postanowienia (k. 37 – 38), faktury (k. 50), umowy darowizny ciągnika (k. 51) oraz zeznań świadków E. C. (k. 55 – 56) i S. C. (2) (k. 61 – 62) oraz zeznań powódki S. C. (1) (k. 62 – 63) i pozwanego P. C. (k. 63 - 64).

W ocenie Sądu, zebrane dowody są w pełni wiarygodne, zarówno co do dokumentów, jak i zeznań świadków i stron procesu, za wyjątkiem okoliczności kto jest właścicielem ciągnika rolniczego marki U. (...) od dnia 24 maja 2006 r. co jest przedmiotem niniejszego procesu.

Wskazać należy, że stan faktyczny jest pomiędzy stronami bezsporny, a strony przypisują jedynie umowie darowizny gospodarstwa rolnego z dnia 24 maja 2006 r. odmienne skutki prawne.

Sąd zważył, co następuje:

Powodowie S. i C. małż. C. wnieśli powództwa w trybie art. 189 kpc, zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Interes prawny, o którym mowa w art. 189 kpc, należy pojmować jako interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych, który z reguły występuje w sytuacjach, w których zachodzi obiektywna niepewność co do prawa lub stosunku prawnego z przyczyn natury faktycznej lub prawnej. Interes prawny wyraża się wówczas w usunięciu stanu niepewności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie II CSK 252/11).

Powodowie w niniejszym procesie żądają ustalenia, że są właścicielami ciągnika rolniczego marki U. (...) nr rej. (...).

Jak wskazano powyżej, powodowie S. i C. małż. C. zawarli w dniu 24 maja 2006 r. ze swoim synem P. C. umowę darowizny gospodarstwa rolnego położonego na terenie gmin C. i O. o łącznej powierzchni 24,7290 ha, Zawarcie umowy nastąpiło w związku z zaprzestaniem przez małż. C. prowadzenia działalności rolniczej w celu uzyskania renty strukturalnej w trybie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na uzyskiwanie rent strukturalnych objętych planem rozwoju obszarów wiejskich.

Przedmiotem sporu jest interpretacja treści tej umowy co do ustalenia, czy przedmiotem umowy były wyłącznie nieruchomości wchodzące w skład gospodarstwa rolnego, czy również sprzęt rolniczy i inwentarz żywy. Niewątpliwie,

jak wskazano powyżej, w § 2 umowy darowizny wskazano wyłącznie nieruchomości wchodzące w skład gospodarstwa rolnego, nie wskazano natomiast, że w skład darowanego gospodarstwa rolnego wchodzi inwentarz żywy lub martwy.

W ocenie Sądu, całokształt okoliczności sprawy przemawia za przyjęciem, że przedmiotem umowy darowizny gospodarstwa rolnego z dnia 24 maja 2006 r. były zarówno nieruchomości, wchodzące w skład gospodarstwa rolnego, jak i inwentarz żywy i martwy (sprzęt).

W pierwszej kolejności wskazać należy na ustawową definicję gospodarstwa rolnego zawartą w art. 55³ kc, zgodnie z którym, za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 czerwca 2013 r. w sprawie II UK 399/12 wskazał, że za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 55³ kc). Definicja ta nie jest sprzeczna z regulacją art. 17 ust. 4 ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, gdyż gospodarstwo rolne zwiększa się o obszar gruntów współposiadanych przez rolnika z innymi osobami, uzyskanymi na podstawie dzierżawy od Agencji. W przypadku takiej dzierżawy każdy z rolników znajduje się w sytuacji pozwalającej na korzystanie z całej nieruchomości, a do istnienia posiadania wystarcza sama możliwość takiego postępowania, czyli nie jest konieczne wykonywanie faktycznego władztwa nad każdą częścią dzierżawionego gospodarstwa rolnego. Wojewódzki Sąd Administracyjny w G. w wyroku z dnia 25 marca 2015 r. w sprawie (...) SA/Go 79/15 wyjaśnił, że w kontekście definicji gospodarstwa rolnego budynki lub ich części mają charakter części składowych gruntów rolnych. Użyte w niej pojęcie „inwentarz” obejmuje natomiast zwierzęta, maszyny, narzędzia, zaś przez „inne urządzenia” rozumieć należy np. studnie, szklarnie, magazyny, urządzenia do hodowli ryb itp. Podobnie w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie IV C 261/13 Sąd Okręgowy w Nowym Sączu podkreślił, że definicję gospodarstwa rolnego statuuje art. 55³ kc w znaczeniu przedmiotowym. Gospodarstwo rolne jest zespołem różnorodnych składników, tworzących zorganizowaną całość gospodarczą. Obejmuje ono prawa na rzeczach (bliżej niesprecyzowane) oraz prawa i obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Gospodarstwo rolne jest przede wszystkim jednostką produkcji rolnej, a nie określonym mieniem, majątkiem. Przepis ten zawiera wyliczenie niezbędnych składników gospodarstwa rolnego. Obok gruntów, dla prawidłowego korzystania i prowadzenia na nich działalności rolniczej, konieczne są także inne składniki, takie jak budynki lub ich części, np. dom z działką siedliskową, budynki gospodarcze, magazyny, silosy, urządzenia i inwentarz, np. maszyny rolnicze, zwierzęta, a także prawa związane z prowadzeniem gospodarstwa, np. umowy ubezpieczenia, kontraktacji, dostawy.

Pogląd zatem, że gospodarstwo rolne obejmuje nie tylko nieruchomości, ale inne konieczne i niezbędne składniki, a w szczególności urządzenia i inwentarz, np. maszyny rolnicze, zwierzęta, a także prawa związane z prowadzeniem gospodarstwa, uznać zatem należy za dominujący. Wiąże się to w sposób oczywisty z przedmiotem działalności rolniczej, zwłaszcza w sytuacjach jak w niniejszej sprawie polegających na przekazaniu gospodarstwa rolnego następcy w celu uzyskania świadczeń dożywotnich, renty rolniczej lub renty strukturalnej. W tym ostatnim przypadku obowiązkiem rolnika przekazującego gospodarstwo rolne jest zaprzestanie działalności gospodarczej, co czyni zbędnym posiadanie przez niego inwentarza żywego i sprzętu rolniczego. W typowych umowach przekazania gospodarstwa rolnego w zamian za rentę lub świadczenia dożywotnie nie spotyka się również, jak w tej umowie, szczegółowego wyliczenia przekazywanego sprzętu rolniczego i inwentarza żywego, co wskazuje, że jest powszechnie przyjętym, wymiennie w tego rodzaju umowach wyłącznie nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. To wyliczenie nie ma charakteru zamkniętego, a jedynie porządkujący z uwagi odrębne zasady przenoszenia własności nieruchomości, w tym również nieruchomości rolnych. Przekazanie gospodarstwa rolnego następcy bez sprzętu rolniczego i inwentarza żywego, miałyby znaczący wpływ na możliwość prowadzenia gospodarstwa rolnego przez następcę, przede wszystkim w bezpośrednim (kilkuletnim) okresie po przekazaniu gospodarstwa rolnego, jak również na realizację świadczeń o charakterze dożywotnim. Wskazać należy, że w umowie z dnia 24 maja 2006 r. pozwany P. C. zobowiązał się nie tylko do ponoszenia części kosztów utrzymania rodziców i

braci S. C. (2) i C. C. (5) (koszty wody i energii elektrycznej), ale również do finansowego pomagania bratu C. C. (5), pokrywania w części kosztów związanych z jego kształceniem oraz wypłacenia mu w terminie 10 lat od zawarcia aktu kwoty stanowiącej równowartość 10,00 ha ziemi klasy III lub IV położonej na terenie gminy O. w terminie 10 lat od dnia zawarcia umowy oraz pomagać mu finansowo i pokryć koszty związane z jego kształceniem (§§ 6 i 7 umowy). W ocenie Sądu, trudno uznać w tej sytuacji, aby intencją stron zawierających umowę darowizny gospodarstwa rolnego w związku z zaprzestaniem przez rolnika prowadzenia działalności rolniczej w celu uzyskania renty strukturalnej, było przekazanie umową wyłącznie nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Wielkość nieruchomości wskazuje, że niezbędnym do prowadzenia działalności rolniczej było posiadanie sprzętu rolnego. Jego nieprzekazanie łączyłoby się z koniecznością inwestowania przez następcę rolnika w sprzęt rolniczy i inwentarz żywy, co stanowiłoby dodatkowe obciążenie finansowe dla rolnika przejmującego gospodarstwo rolne. Pozwany P. C., przy przyjęciu wersji powodów, nie tylko musiałby ponosić częściowo koszty ich utrzymania oraz braci, dokonać wysokiej spłaty na rzecz brata C., ale i zainwestować co najmniej w nabycie lub dzierżawę sprzętu rolniczego. Taka umowa, zdaniem Sądu, naruszałaby zasady współżycia społecznego, ale byłaby również sprzeczna z podstawową zasadą wyrażoną w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na uzyskiwanie rent strukturalnych objętych planem rozwoju obszarów wiejskich. W § 4 rozporządzenia wskazano bowiem, że rentę strukturalną przyznaje się producentowi rolnemu będącemu osobą fizyczną prowadzącą na własny rachunek działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli spełnia m.in. warunek zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej.

Wskazać należy, do 2013 r. strony bezkonfliktowo korzystały ze sprzętu rolniczego, w tym również z przedmiotowego ciągnika. Okoliczność ta nie ma znaczenia dla oceny, kto jest jego właścicielem, podobnie jak zarejestrowanie ciągnika przez powodów na swoje nazwisko. Nastąpiło to w 2013 r., dopiero po powstaniu konfliktu, na podstawie dowodów nabycia pochodzących sprzed 24 maja 2006 r. Trudno również uznać za wiarygodne zeznania powódki S. C. (1), że wraz z mężem zostawili sobie sprzęt rolniczy „na czarną godzinę”. Powodowie w umowie darowizny gospodarstwa rolnego mieli zabezpieczoną dożywotnią służebność osobistą mieszkania i korzystania z nieruchomości, jak również pokrycie części kosztów utrzymania (woda i energia elektryczna). Wskutek zawarcia umowy uzyskali również uprawnienie do otrzymania renty strukturalnej. Brak jest w sprawie jakichkolwiek okoliczności mogących prowadzić do uznania, że potrzebowali w dodatkowy sposób zabezpieczyć swoje interesy. Podkreślić należy, że podłożem konfliktu jest spór pomiędzy pozwanym P. C. a jego bratem C. C. (5) co do dokonania spłaty wynikającej z § 7 umowy z dnia 24 maja 2006 r., a nie pogorszenie się sytuacji majątkowej powodów.

W związku z powyższym, uznając, że właścicielem ciągnika rolniczego (...) nr rej. (...) na podstawie umowy darowizny gospodarstwa rolnego z dnia 24 maja 2006 r. jest P. C., Sąd powództwo S. i C. małż. C. o ustalenie, że prawo własności przedmiotowego ciągnika rolniczego przysługuje im na podstawie umowy sprzedaży z dnia 21 lutego 2002 r. oraz umowy darowizny z dnia 18 kwietnia 2003 r., oddalił.

O kosztach procesu Sąd orzekł stosownie do art. 98 kpc, obciążając powodów solidarnie na rzecz pozwanego P. C. ich zwrotem. Na koszty procesu poniesione przez powoda składają się koszty zastępstwa procesowego w kwocie 900,00 zł ustalone stosownie do przepisów § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17,00 zł.